

Я вірю, що кожна роль приходить актору в потрібний час, з якоюсь метою, щоб він щось усвідомив, зрозумів. У мене так було з Євгенією у виставі «Танго». Саме вона допомогла мені знайти відповідь на питання, яке цікавило мене в той час. Я збагнула, що все в житті має приходити і відходити вчасно, звільнивши місце наступному... Як пори року змінюють одна одну... Все циклічно в нашому світі, й не треба боятися чогось невідворотнього, адже це просто наступна стадія буття.

Моя баба Сонька з вистави «Вій. Докудрама» – це моя мама... Працьовита, добра, проста, ніжна... Ніколи не сказала поганого слова, не образила нікого. Любила все живе: людей, природу, тварин, дітей жаліла...

Доля не надто жалує мене і, може, завдяки цьому з мене вийшла добра акторка. Так склалося, що онука виховую сама. Дитина потребує великої уваги та любові, і часу на

себе залишається не багато, а вже ж вік такий, що хочеться відпочити. В мене запитують, як я встигаю: про сім'ю дбати і грати в театрі, а я відповідаю: напругаюся й іду... Доглядати чоловіка, виховувати онука, облаштовувати побут, так, як і всі жінки. В нас немає іншого вибору.

Любов – це те, з чого створений наш світ, і що його тримає. Хоча, любов буває різною. Любиш батька, матір, Батьківщину... А кохаєш милого. Чесно кажучи, мені останнім часом хочеться просто елементарної поваги. Ніхто не залишиться довіку молодим...

Тож, до часу ставлюся по-філософськи, вважаю, що свій вік треба любити і поважати. Все минає, лишається досвід, мудрість. Хто знає, якби я була такою мудрою в двадцять, можливо б, не зробила тих помилок, і життя склалося по-іншому, а, може, і добре, що була «дурною», і все склалося так, як є.

Рушійна сила почуттів. Іза Міранда

Лариса Брюховецька

Італійську акторку театру і кіно **Ізу Міранду** (спр. прізви. Інесса Ізабелла Самп'єтро, 1905–1982), як і шведку Інґрід Берґман, можна назвати громадянкою світу. Вона здобула хорошу професійну освіту в Італії. За даними The Movie Database, знялася у 65 фільмах у різних країнах, щоправда, в кінці кар'єри їй діставалися лише епізоди. Уже після другого фільму її нарекли «італійською Марлен Дітріх», але, як і будь-яке порівняння, воно не зовсім відповідає дійсності. Краса і талант італійки самодостатні, більше того, вони не конкурують з німецькою акторкою, котра основну свою кар'єру здійснила у США й уславилась численною армією полонених її жіночими чарами знаменитостей. Міранда ж була заміжною за італійським продюсером Альфредо Гуаріні, з яким прожила все життя й померла на рік за нього пізніше. Та й акторський почерк Міранди, на відміну від Дітріх, сказати б, значно людяніший, наповнений теплом південної країни. Її обличчя свідчить про благородство, аристократизм і внутрішню наповненість. А її героїні – і звичайні жінки, і особи з вищого світу – цим теплом та емоціями наділені сповна.

Іза Міранда.

Зніматися вона почала в рік, що став трагічним не тільки для Європи, а й для всього світу, – рік приходу до влади в Німеччині Адольфа Гітлера. В Італії ж, як відомо, диктатура Муссоліні, котрий сповідував фашизм, вкоренилася ще раніше. Але, хоч як це парадоксально, саме за його правління, з початку 1930-х, італійське кіно переживає майже ренесанс: розвивається кіновиробництво, створюються нові студії, виходять періодичні видання, де аналізуються фільми та досліджується кінематограф. До Італії приїжджають знімати німецькі та французькі режисери.

Про талант актора значною мірою свідчить рівень режисерів, у яких він знімається. Іза Міранда відразу заявила про себе як акторку з міжнародною кар'єрою, зігравши Габі

Доріот у картині «Жінка для всіх» (1934) німецького режисера Макса Офюльса, для якого постійним сюжетом були почуття. Тогочасний кінематограф досить ретельно їх досліджував, тож легко виявити паралелі між фільмом Макса Офюльса і двома гучними попередниками: «Скринькою Пандори» Георга Пабста (1928) та «Голубим ангелом» Джозефа фон Штернберга (1929). У всіх трьох фігурує фатальна жінка; чоловіки, потрапляючи в її «тенета», втрачають розум і гинуть. Але якщо Лола, зіграна Марлен Дітріх, – це жінка-вамп, то сила впливу Лулу, а тим більше Габі – неусвідомлена і в тому, що їхня краса і принадність діє фатально, їхньої вини немає. Втім, так чи інакше, поява цих героїнь – як наслідок емансипації жінки в суспільному і в приватному

Афіша фільму «Готель "Імперіал"». Режисер Роберт Флорі. США, 1939.

житті – стала тенденцією в кіно.

Скромна і лагідна Габі вабила чоловіків, причому старших за неї. Власне, з цього починається фільм: разом зі школярками глядач дізнається, що через нерозділене кохання до Габі покінчив з собою один з учителів її школи. Це стало ганьбою для батька дівчини (матері не було), і той заборонив їй ходити до школи і взагалі з'являтися на людях. Та доля дає їй шанс: разом із сестрою вона запрошена на бал у сусідній маєток. Син господарів, Роберто Нанні, закоханий у Габі, збирається їй осядчитися, але на-

томість розлука, він змушений їхати в Рим. Дівчину ж бере собі в компаньйонки його мати. Альма (її зіграла емігрантка з наших теренів Тетяна Павлова) частково паралізована, пересувається в колясці. Вона цінує розум, вихованість і делікатність дівчини. Єднає обох і любов до музики, Альма пропонує їй відвідати оперу, і дає свою святкову сукню. Коли Габі в цій розкішній сукні спускається сходами (сходи, до речі, постають як свого роду знак), її побачив Леонардо, чоловік Альми. Одна із найтиповіших ситуацій у фільмах Офюльса – перша зустріч героїв, коли спалахує почуття, підсилене музикою. Він втрачає голову. Та в момент, коли він осядчується Габі, Альма, розтривожена їхньою відсутністю й забувши про обережність, падає разом з коляскою зі сходи і гине.

Пристрасть Леонардо настільки сильна, що долає рацію. Тож успішний бізнесмен після смерті дружини, на прохання Габі, рушає з нею в тривалу подорож, аби відволіктися від пережитого, занедбує свій бізнес, а повернувшись, бере кошги, які не належать йому, за що й розплачується чотирма роками в'язниці. Габі тим часом робить кар'єру співачки й початкуючої кінозірки. Після зустрічі з Роберто сподівається на відновлення їхніх стосунків, але пізно – він одружений з її сестрою і в них вже є дитя. Ця звістка породжує гіркоту самотності й руйнує волю Габі – вона зводить рахунки з життям.

Може скластися враження, що означена колізія – мелодраматична. Та це не так: за законами цього жанру митарства закоханих у фіналі мають винагороджуватися, однак тут всі троє зазнають життєвого краху, а двоє гинуть, викликаючи глибоке співчуття. Офюльс, досліджуючи психологію, застерігає від пристрасті й разом з тим показує

її невідворотність і марність їй протистояти, показує її як тиранію, яка паралізує волю людини.

Іза Міранда блискуче передала еволюцію героїні, розкриваючи її переживання, а заодно і проблеми нервового часу, сповненого історіями успішних злетів і трагічних падінь. Доля і стосунки персонажів – Альми, Леонардо і Габі – розвиваються за законами драми. А ролю Габі акторка ніби «запрограмувала» свою творчість – перед її численними героїнями чоловіки не можуть встояти, та щасливий фінал передбачається не завжди – є героїні, які, сподіваючись на взаємність, зазнають краху – такі ролі акторка зіграла вже у зрілому віці.

Краса і привабливість героїнь Міранди заворожує. Наприклад, Луїза Палеарі з італійсько-французького фільму французького режисера П'єра Шеняля «Людина нізвідки» (1937) за романом Луїджі Піранделло «Покійний Матіас Паскаль». Вперше побачивши Луїзу, Матіас закохується, і це почуття взаємне. Але на шляху до його здійснення перипетії постають якщо не драматичні, то трагікомічні. Річ у тім, що Матіас, який після смерті матері тікає з дому від невірної дружини і тещі-карги, а повернувшись через пару днів, потрапляє... на власні похорони – за час його відсутності витягли з річки утопленника і родина опізнала в ньому Матіаса. Він покидає містечко, а по дорозі в Рим один дивак пропонує йому завітати в казино – там Матіас виграє фантастичну суму і поселяється в готелі, назвавшись Андреа Мейсом. Врешті-решт все закінчується благополучно для закоханих, як і належить у майже воведільній історії.

Запрошення з Голлівуду прийшло наприкінці 1930-х і вона укладає контракт зі студією Парамаунт. Квітуха й неймовірно приваблива Іза Міранда в ролі Анни Варшавської, яку вона зіграла у фільмі Роберта Флорі «Готель "Імперіал"» (1939) за п'єсою Лайоша Біро (1917). Тут любовна історія розгортається під час Першої світової війни. На TMDb є чудові кадри з фільму, де акторка буквально сяє в національному угорському вбранні. Кохання Міранда втілювала, як завжди, психологічно глибоко і тактовно. Ще один фільм у США – кримінальна драма «Діамантова пригода» Джоржа Фіцморжа (1940), де сюжет обертається довкола викрадення алмазів. Капітан Стівен Деннетт з Королівських ВПС на борту пасажирського авіалайнера, що прямує до Південної Африки, зустрічає красиву і гламурну Феліче Фалконе (її зіграла Міранда). Він не знає, що вона – досвідчена грабжниця коштовностей, яка мандрує зі своїм спільником Майклом Барклі. Вони обое запланували пограбування південноафриканських рудників – вкрасти партію алмазів і непомітно зникнути. Алмази вже заховав у сховку один з її спільників, але їй потрібно проникнути в заборонену зону шахти, не викликаючи підозр. Феліче вирішує для цього використати капітана, зачаровуючи його. Той, маючи статус військового офіцера, обіцяє провести її в заборонену зону. Та в нього є власні наміри і він, опинившись із вкраденими коштовностями, вирішує підставити злодіїв і вступає в контакт зі своїм знайомим, комісаром поліції. Він передає коштовності йому,

а той вже давно хоче спіймати Барклі й ставить пастку з алмазами. Але в пастку замість Барклі потрапляє Феліче. Її ув'язнюють, але комісар пропонує умовно-дострокове звільнення, якщо вона погодиться піїмати нове коло крадіїв коштовностей, що діють в цьому районі. Вона повинна прикинутися новою дружиною Стівена, і вони разом мають передати вкрадені коштовності новій банді. Поки чекають, коли з ними зв'яжеться банда, Феліче і Стівен проводять деякий час разом, і Феліче по-справжньому закохується у нього. Вона вирішує відмовитися від свого кримінального минулого й почати життя спочатку. Коли банда врешті вступає в контакт, з'ясовується, що її лідер – Барклі, і їхнє прикриття руйнується. Їх повинні врятувати полковник та його люди. Феліче вийшла з в'язниці і може почати нове життя зі Стівеном¹.

Тож і в американських фільмах Іза Міранда постає звабливою красунею, в яку не можна не закохатися.

У 1940-х вона повертається в Італію і продовжує зніматися – тепер уже в італійських режисерів. У фільмі «Заза» (1944) Ренато Кастеллані за однойменною п'єсою П'єра-Франсіса Бертоне і Шарля Симона події розгортаються у вар'єте, на його сцені, в його тісних гримерках, у кімнаті Зази. Інтер'єри перенасичені предметами і людьми, які метушаться, або перед виходом на сцену, або репетируючи. Особливо комічна сцена, коли концертмейстер акомпанує співакці (ті мали кожного вечора співати нові куплети), а тим часом робітники сцени вистукують молотками, майструючи декорації. Дивує, що картина подає історію так, ніби ніякої війни не існує, хоча відомо, якими подіями жила Європа, в тому числі Італія, у той час.

У «Зазі» Іза Міранда в головній ролі показує акторський клас, перевтілившись в успішну й привабливу співачку кабаре в невеликому містечку, де всі всіх знають. Ні, вона не зображає самозакохану приму, навпаки, її артистизм демократичний – вона співає куплети, рухаючись залом, адресуючи куплети то одному, то іншому глядачеві, – її творча енергія підтримує присутніх: вони весело сміються і дружно підхоплюють приспів. Здавалося б, у респектабельного інженера Дюфрена, зовні стриманого і неговіркого, що випадково опинився в містечку, відставши від поїзда, ад'юльтер неможливий в принципі. Але, як там у поета, кохання, немов розбійник з-за рогу, одне слово, від нього не вберегтися... Вкотре акторка грає кохання як блискавичний спалах – рукавичка Зази не випадково двічі опиняється біля обранця як знак неминучості. Заза стає його коханкою, а він приховує, що одружений і має дітей. Його родина поїхала на канікули, тож Дюфрен проводить кілька днів із Зазою, вони покохали одне одного. Але... Таємне стає явним – Іза Міранда веде свою легковажну героїню до неблаганної правди й усвідомлення, що вона мусить відмовитися від коханого. Прозріння, ридання, розлука назавжди. І цей діапазон – від запальної й безпечної Зази-прими до нещасної, вбитої горем жінки – Міранда долає на єдиному подиху. Заглиблюючись у жіночу пси-

хологію, акторка окреслює національний характер своєї героїні. І свого таланту.

Зрештою, в долях її героїнь, навіть таких безпечних, як Заза, – печать трагічного часу. Комусь із них поталанило, як Луїзі, а комусь щастя усміхнулося тільки на короткий час, як Марті у фільмі «Біля стін Малапаги» Рене Клемана (1948). Саме за роль Марти Іза Міранда була визнана найкращою акторкою на Каннському МКФ 1949 року, а наступного року фільм здобув премію «Оскар» у номінації «Найкращий фільм іноземною мовою».

Акторка аристократичної зовнішності зіграла офіціантку в тісній тракторії, створила образ жінки у важкі повоєнні роки з цілоденною працею, вихованням доньки. Назва «Біля стін Малапаги» сигналізує, що локація також є персонажем: тісні кімнати у напівзруйнованому монастирі, в яких мешкають родини італійців Генуї. Образ повоєнного міста виразний і промовистий, як і належить фільму італійського неореалізму, хоча фільм знімав француз і головну чоловічу роль зіграв також француз – зірковий Жан Габен. Тож середовище не затінило головних персонажів. Габен грає вже апробовану ним у «Набережній туманів» Марселя Карне роль чоловіка (щоправда, вже постарілого), який, вчинивши злочин, рятується втечею, але замість втечі знаходить своє кохання. В цій картині його персонаж змушений зійти на берег з пароплава через зубний біль. Дівчинка Чікко виникне біля тракторії, де працює її мама, як перст долі. Тому що П'єр побачить Марту, і обмін першими поглядами не мине безслідно. Долаючи меланхолію, чоловік, опинившись у її кімнаті, признається, що вчинив злочин і що на нього чекає в в'язниці. Водночас він зрозумів, що Марта – це його пристань і він уже нікуди не хоче тікати. Їх обох спіткав нещасливий родинний досвід – Марта втекла з Ніцци від свого заможного, але злого чоловіка. Коли той хотів силою забрати доньку, в нього нічого не вийшло, Марта зуміла постояти за себе – акторка, перевтілюючись, проявила свій італійський темперамент.

Після успіху «Малапаги» нова зустріч з Максом Офюльсом у майже водевільній історії за Артуром Шніцлером. «Карусель» (1950) – це образ круговерті кохання, де люди якимось непомітно й водночас закономірно переходять з обіймів одного в обійми до іншого. Ясна річ, це жартівлива історія, в яку не віриш, але вона, ретельно продумана, справила враження на журі Венеціанського МКФ і здобула приз за сценарій. Іза Міранда зіграла акторку Шарлотту в розкішному сценічному костюмі. Її дуєт з популярним французьким актором-красенем Жераром Філіпом – це віртуозна за майстерністю перевтілення акторська робота обох. Граф – сама чемність – у вишуканій військовій формі зі шпагою (дія відбувається у Відні 1900 року) відвідує Шарлотту, яка приймає його в будуарі. Він говорить компліменти її таланту, висловлюється, вишукано, як і належить аристократу, вона ж мовить до нього: «Ти і досі не зрозумів, що я для тебе гра-ла?..» Високий розкішний головний убір, шпага – це обмундирування треба прилаштувати, і він запитує в господині, куди? Питання заземляє ситуацію. Чим був для графа «при-

¹ Википедия site:star-wiki.ru

йом у будуварі», засвідчує наступний ранок – він прокидається від важкого похмілля на підлозі в убогому помешканні повії, не пам'ятаючи, як він тут опинився. Побачення Шарлотти з графом не передбачало продовження, бо для неї це один з епізодів з її вистави, що триває безперервно – і на сцені, і в житті. В цьому ні постановники, ні персонажі не бачать нічого поганого. Бо кохання – летюча мить. Принаймні, такою виглядає мораль цієї байки. Але це ніяк не автопортрет самої Міранди, просто перевтілення в акторку, яка постійно воліє свіжих вражень.

1950 року ще один фільм – знову італійський. В «Угоді з дияволом» Луїджі К'яріні, одного з творців неореалізму, вона зіграла головну роль – Марти Ларокка. Дія розгортається в горах Калабрії Аспромонте на півдні країни. Конфлікт інтересів утруднює стосунки між главами родин Мола і Ларокка. Один – володар отари овець, інший – землі і лісів. Як часто буває, між молодими людьми з цих родин зароджується любов. Так сталося з Мартою і Андреа (Жак Франсуа). Якось, коли Ларокка зібрався до міста, його було збито і він гине під дровами, які впали на нього. Щоб розвіяти будь-які підозри, Моло просить руки Марти для свого сина...²

Продовжуючи зніматись, Іза Міранда в 1950-х–1960-х з великим успіхом грала в театрах США, Англії, Франції, Італії, працювала на телебаченні. 1953 року її чоловік випустив фільм «Ми – жінки» – чотири новели про найвідоміших італійських акторок – Аліду Валлі (режисер Джанні Франчоліні), Інґрід Бергман (Роберто Росселіні – тоді він був її чоловіком), Ізу Міранду (Луїджі Дзампа) та Анну Маньяні (Лукіно Вісконті). В лаконічній анотації сказано: Іза Міранда домоглася великих успіхів як акторка, але в неї немає дітей. Одного разу дорогою з дому на студію вона чує звук вибуху і бачить хлопчика із скривавленою рукою. Акторка відвезла його до лікарні, а потім додому, до братів і сестер. Цей випадок змусив її пожалувати про відсутність своїх дітей. У цей період вона переходить до вікових ролей: грає матерів головних героїв. Зокрема, у фільмі 25-річного Франческо Мазелі «Розгромлені» (1955) Іза Міранда – в образі матері – графині Луїзи. Авторитет матері в Італії дуже високий. Матір любили, шанували, її культ усіяло плакався. Випадок, коли дорослі діти, звикнувши до материнської опіки, залишалися інфантильними і нездатними реалізуватися, розкрив Федеріко Фелліні у «Маминих синочках». Франческо Мазелі розглянув вплив матері на вже дорослого сина з іншого боку, зацентрувавши на її паралізуючій владі. Історія трагічна: восени 1943 року Андреа разом з матір'ю та двома кузенами перечікують непевні часи на замській віллі недалеко Мілана. В містечко поруч з їхнім маєтком приїжджають евакуйовані з Сицилії, де йдуть активні бойові дії. Андреа заводить легку інтрижку з переселенкою, красунею Лючією. Але поступово виявляється, що його почуття до неї значно серйозніші. Мати їде в Мілан, а у віллі тим часом розгортаються непередбачені події. Лючія просить в Андреа дозволу сховатися в них італійським солдатам, які були полонені німцями і втекли з

поїзда. Їм надано притулок. Але кузен доносить місцевому фашисту – і на віллу прибувають німецькі вояки. А трохи раніше сюди ж прибуває графиня в супроводі високого німецького чина. Андреа, котрий хотів утекти в гори разом з полоненими і Лючією, знову опиняється під «гіпнозом» матері. Він залишається. Міранда зіграла вольову диктаторку, яка вміло впливає на психіку близької людини.

Невблаганний час змінив акторку. Вона залишилася такою ж стрункою, пластичною, але в її обличчі поменшало м'якості. Звичайно, на риси зовнішності накладає печать характер героїні, яку вона втілює. І це особливо помітно у французькому фільмі «Бідняк і красуня», поставленого 1957 року Анрі Вернеєм за романом знаменитого британця, автора 90 книг Джеймса Гедлі Чейза «Несподіваний удар». Популярність цей автор здобув сюжетами про вбивства і їх розплутування. Події розгортаються в Ніцці, де живе багата вдова мадам Фарнель. Службовець банку Філіп Деларош за дорученням дирекції має показати їй авто, яке вона купує. Філіп не упустив нагоди затребувати з продавця 10% за свої послуги у продажу. Вдову така підприємливість заінтригувала й вона накинута оком на молодого чоловіка. Не переймаючись його людськими якостями, вона, будучи впевненою, що перед її маєтностями встояти важко, пропонує йому одружитися, і він, спокушений розкішшю, погоджується на шлюб. В романах Чейза присутній персонаж – молода, красива, розумна і віроломна жінка, яка легко маніпулює закоханим у неї чоловіком, штовхає його на злочин, а потім, аби той злочин приховати, сама готова піти на вбивство. Саме така ситуація й у фільмі «Бідняк і красуня». Секретаркою мадам працює Єва (Мілен Демонжо), яка й демонструє всі згадані якості. Досить швидко вона спокушає Філіпа, який закохується в неї. Мадам Фарнель після весільної подорожі до Венеції вирішила влаштувати вдова вечірку для своїх друзів. Але Філіп, ставши заручником свого кохання, гостей проігнорував – він їде за Євою й бачить її з коханцем. Він вимагає пояснень і Єва незворушно пояснює, що з цим молодим чоловіком вона зустрічалася ще до нього, і що він багатий, тож у неї є чітка перспектива стати дружиною заможного чоловіка. Тут же вона висловлює ідею вбити мадам Фарнель, аби їм дісталася її багатство. Прискорює цей план зрозумілий гнів законної дружини після повернення Філіпа додому: «Ти був ніхто, я тебе підняла до свого рівня, а ти мене принизив перед моїми друзями...». Після цього скандалу Філіп і Єва розробляють план вбивства, аби це виглядало нещасним випадком. «Ідеальне вбивство» відбувається й обоє раді, що їхній план виконано. Але вони не передбачили одного (і в цьому – різкий поворот сюжету) – вдова заповіла свій спадок синові, про існування якого обоє не здогадувалися. Єва тут же відрікається від Філіпа, але той попереджає її: якщо не прийде у призначене місце, викриє і її, мені, мовляв, втрачати нічого. Вона приходить і намагається загладити конфлікт туманними обіцянками, що, навіть коли вона вийде заміж, вони будуть зустрічатися. У відповідь на погрозу безжалюдно стріляє у Філіпа, вкладає пістолет йому в руку й тікає,

² <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/euro/112801/annot/>

але, забувши в кімнаті сумочку, повертається. Філіп, зібравши останні сили, стріляє у Єву і падає поруч з нею. Про такий злочинний фінал ще на початку сигналізував епізод жорстокого турніру боротьби без правил.

Робота Ізи Міранди у фільмі філігранна. Її енергія й діловитість, непохитна воля поєднується з бажанням подобатися Філіпу – в хід ідуть усмішки, вбрання. В цих психологічних реаліях вона відчуває себе, як риба у воді. Але, як уже було у фільмі «Жінка для всіх», її ілюзії розбиті, а це – неминучий шлях до загибелі. У фільмі Анрі Вернея – загибелі від рук того, якому вона віддала свої почуття.

У 1960-х та 1970-х їй випало зіграти королеву, графиню і герцогиню, тобто осіб вищого світу. Фільми ці прохідні, за ви-

нятком «Жовтого Роллс-Ройса» Ентоні Есквіта (1964), де вона – герцогиня Ангулемська. Її вишуканість, світські манери (вроджені й набуті в процесі численних зйомок), її шарм і вміння бути природною в історичних костюмах були необхідні кінематографістам і привертали увагу глядачів.

Цікаво, що, зігравши стільки закоханих і люблених жінок, вона в жодній не повторилася, – і річ не тільки в перетіленні, а й в багатстві натури, щедро наділеної талантом. І, попри неповторність її героїнь, за цими образами вгадується добра і доброзичлива особистість з почуттям людської гідності, далека від сенсацій і скандальної слави. Вона прославила свою Італію в різних куточках світу, де їй випало зніматися.

Не екранізація, а імпровізація

«Intermezzo»: нездійснений задум Сергія Параджанова

Закінчення. Поч. див. №6/2021

Лариса Брюховецька

Цій баталії пасує назва «осінній марафон». Саме того року (точної дати немає) Святослав Іванов надсилає першій особі УРСР Петру Шелесту листа, де стає на захист Сергія Параджанова – безпрецедентний випадок.

«Вельмишановний Петре Юхимовичу!

В розмові, яка відбулася два тижні тому, Федір Данилович Овчаренко передав мені Вашу вказівку про те, щоб кінорежисеру С. Й. Параджанову не давати постановку фільмів і щоб він взагалі краще виїхав з України¹.

Важко за свій обов'язок більш докладно проінформувати Вас про ситуацію, яка створилася навколо Параджанова». Далі С. Іванов інформує хто такий Параджанов, що на студії він працює уже 22 роки, що його фільм «Тіні забутих предків» після довгої перерви знову вивів українську кінематографію на міжнародний екран, одержавши багато призивів на фестивалях, був проданий більш, як у 30 країн, що «радянська і світова преса вважає фільм «Тіні забутих предків» визначним явищем і називає й досі ім'я Параджанова поряд з іменами видатних режисерів світу». Згадавши «Київські фрески» та «Колір граната», він пояснює, що Параджанов працює в ключі поетичного кіно і що його творчі можливості не викликають сумнівів. Правда, в нього нелегкий характер і в мистецтві він іде складними шляхами. «Параджанов мав знімати в цьому році фільм «Інтермеццо» за новелою Коцюбинського. Після великої роботи Кінокомітет схвалив сценарій, але відділ культури ЦК КП України заперечує проти цього сценарію і проти дальшої роботи Параджанова.

¹ З цих слів П. Шелеста випливає, що він знав про підготовку арешту С. Параджанова і в непрямий спосіб попереджав керівника Держкіно про загрозу.

Параджанов вже шість років не ставить фільми на студії ім. О. П. Довженка, де він перебуває в штаті, не одержує зарплати. Серед кінематографістів як митець він користується великим авторитетом, багатьом з них абсолютно безкорисливо допомагає в роботі над їх фільмами, і громадськість студії гостро ставить питання про нетерпимість і трагічність його становища, тим більше, що зараз він почав хворіти – втрачати зір на одне око. <...>

Дальше перебування його в такому становищі, відмови в постановці фільмів, на мій погляд, може викликати дуже небажану реакцію громадськості, особливо інтелігенції, що буде використано закордонною пресою і радіо, і ми загубимо талановитого режисера, потрібного для українського кіно, для якого він зробив багато хорошого. Прошу ваших вказівок з цього приводу»².

У цей час свою допомогу Параджанову запропонував письменник Павло Загребельний – наступні варіанти сценарію будуть уже за двома підписами. 4 березня 1971 року студія подала перероблений, згідно зауважень Держкіно, сценарій з проханням розглянути його і включити до темплану студії на 1972 рік, а 10 травня 1971 студія визначає виробничо-економічні показники кольорового фільму «Інтермеццо» для його випуску 1972 року.

11 червня 1971 року в. о. головного редактора Держкіно Д. Прикордонний надсилає в. о. головного редактора кіно-студії ім. О. Довженка В. Г. Ковтуну листа, де докоряє студію, що та надсилає їм недороблені сценарії й комітет їх повертає, внаслідок чого виникає потреба в нових обговореннях, що «дезорганізує роботу і вносить атмосферу без-

² Невідомі матеріали про Сергія Параджанова. Публікація Тамари Шевченко // Кіно-Театр. – 1996. – №5. – С. 7.